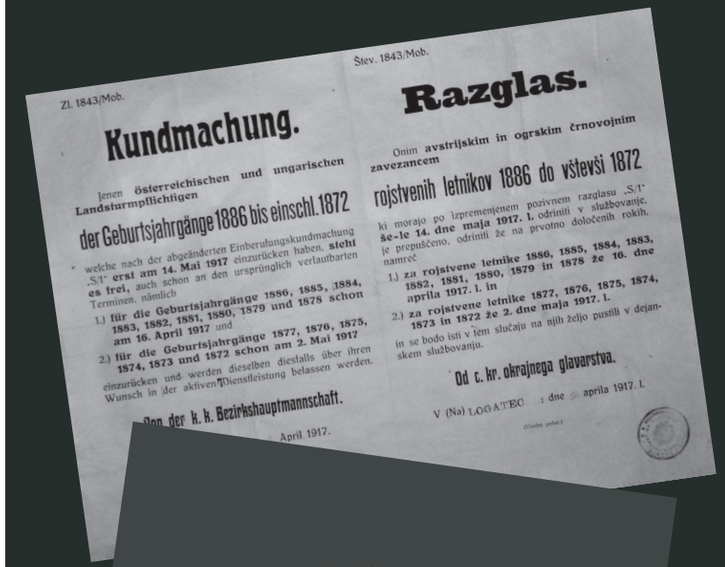

Zl. 1843/Mob.

Kundmachung.

Jenen österreichischen und ungarischen Landsturmpflichtigen

der Geburtsjahrgänge 1886 bis einschl. 1872

welche nach der abgeänderten Einberufungskundmachung „S/1" erst am 14. Mai 1917 einzurücken haben, steht es frei, auch schon an den ursprünglich verlautbarten Terminen, nämlich

1.) für die Geburtsjahrgänge 1886, 1885, 1884, 1883, 1882, 1881, 1880, 1879 und 1878 schon am 16. April 1917 und

2.) für die Geburtsjahrgänge 1877, 1876, 1875, 1874, 1873 und 1872 schon am 2. Mai 1917

einzurücken und werden dieselben diesfalls über ihren Wunsch in der aktiven Dienstleistung belassen werden.

Von der k. k. Bezirkshauptmannschaft.

April 1917.

Štev. 1843/Mob.

Razglas.

Onim avstrijskim in ogrskim črnovojnim zavezancem

rojstvenih letnikov 1886 do vštevši 1872

ki morajo po izpremenjenem pozivnem razglasu „S/1" še-le 14. dne maja 1917. l. odriniti v službovanje, je prepuščeno, odriniti že na prvotno določenih rokih, namreč

1.) za rojstvene letnike 1886, 1885, 1884, 1883, 1882, 1881, 1880, 1879 in 1878 že 16. dne aprila 1917. l. in

2.) za rojstvene letnike 1877, 1876, 1875, 1874, 1873 in 1872 že 2. dne maja 1917. l.

in se bodo isti v tem slučaju na njih željo pustili v dejanskem službovanju.

Od c. kr. okrajnega glavarstva.

V (Na) LOGATEC, dne aprila 1917. l.

(Uradni pečat.)

»Z vso zaskrbljenostjo
so ljudje zrli v neizprosne črke,
ki so zbujale strah in nemir,
kaj bo prinesel jutrišnji dan;
neme črke so rezale v oči vsem,
ki so doumeli, kaj je vojna.«

(Franc Hvala, Bukovo)

Razstava bo odprta do 2. junija 2019.

Urnik:
Grad Gewerkenegg: **po–ne**, 9.00–18.00
Cerkljanski muzej: **to–pe**, 9.00–15.00,
so–ne, 10.00–13.00 in 14.00–18.00

Na obrobju pekla, Idrijsko in Cerkljansko 1914–1919
Občasna razstava ob 100-letnici konca prve svetovne vojne

Vodja projekta: **Ivana Leskovec**

Vsebinska zasnova: **Marija Terpin Mlinar, dr. Miha Kosmač, mag. Mirjam Gnezda Bogataj, Milojka Magajne, Anton Zelenc, mag. Sandro Oblak**

Tehnična pomoč: **Dejan Hvala**

Bralca: **Darko Viler, Marija Terpin Mlinar**

Informatorji: **Miro Gnezda, Jože Karčnik, Ivica Kavčič, Silvij Likar, Drago Polak, Igor Skok, Srečko Skok, Aleksander Šinkovec, Rafael Terpin**

Predmeti: **Mestni muzej Idrija, Cerkljanski muzej; Uprava RS za zaščito in reševanje; Srečko Rože, Vojaški muzej Lokev na Krasu; Ivan Rudolf, Vojni muzej Črni Vrh; Slavko Moravec, Vojni muzej Idrija; Rasto Lapajne; Društvo za zdravilne rastline Encijan Idrija–Cerkno; Michele di Bartolomeo, Igor Božič, Milena Brelih, Jože Gnezda, Katja Gnezda, Silvij Kobal, Vasilija Kobal, Jože Lapajne, Ivana Leskovec, Pavla Modrijan, Jožica Peternelj, Anton Platiše, Rafko Poljanec, Federico Sancimino, Cvetko Svetlik, David Terpin, Anica Žakelj; Župnija Črni Vrh, Župnija Godovič**

Restavriranje predmetov: **Davorin Pogačnik, Goriški muzej; Zoran Flander, Igor Ravbar**

Fotografije: **Mestni muzej Idrija, Cerkljanski muzej; Nadškofijski arhiv, Ljubljana; Goriški muzej; Avstrijska državna knjižnica, Dunaj; Avstrijski državni arhiv, Dunaj; Slavko Moravec, Vojni muzej Idrija; Ivan Rudolf, Vojni muzej Črni Vrh; Marijan Beričič, Anica Kovačič, Franko Mažgon, Cvetka Mlekuž, Justina Pajer, Laura Podgornik, Ferdinand Rupnik, Bojan Tavčar, Maruška Trušnovec, Priprave kranjske dežele in obalne pokrajine spomladi 1915 v pričakovanju italijanske invazije, Kobarid, 2013; W. Schaumann, Die Bahnen zwischen Ortler und Isonzo, Bohmann Verlag, 1991**

Arhivsko gradivo: **Arhiv Republike Slovenije, Ljubljana; Zgodovinski arhiv Ljubljana, Enota Idrija; Pokrajinski arhiv Nova Gorica; Nadškofijski arhiv, Ljubljana; Škofijski arhiv Koper; Župnijski arhivi: Godovič, Črni Vrh, Idrija, Spodnja Idrija, Cerkno, Novaki, Šebrelje, Bukovo; Digitalna knjižnica Slovenije, Ljubljana; Avstrijski državni arhiv, Dunaj; Državni arhiv v Gorici; Državni arhiv v Trstu**

Kartografija: **Grega Žorž**

Računalniške in avdio aplikacije: **Nanostudio**, Kranj

Računalniška oprema: **Video Oskar Milan Lebar** s. p., Kranj

Oblikovanje razstave: **Polona Zupančič, Mi.ka.do**, Ljubljana

Tehnična izvedba razstave: **RPS** d. o. o., Ljubljana

Razstavo so omogočili Ministrstvo za kulturo RS, Občina Idrija, Občina Cerkno.

Muzejski list št. 48 • Izdal: **Mestni muzej Idrija, muzej za Idrijsko in Cerkljansko** • Besedilo: **Milojka Magajne, mag. Mirjam Gnezda Bogataj, dr. Miha Kosmač, Marija Terpin Mlinar** • Fotografije: **Mestni muzej Idrija, Cerkljanski muzej; Nadškofijski arhiv, Ljubljana** • Oblikovanje: **Polona Zupančič, Mi.ka.do**, Ljubljana • Tisk: **Etiketa** d. d., Žiri • Naklada: 2000
Idrija, oktober 2018

Mestni muzej Idrija
Vas vljudno vabi
na odprtje občasne razstave

Na obrobju pekla
IDRIJSKO IN CERKLJANSKO
1914–1919

Odprtje bo v petek, 26. oktobra 2018,
ob 18. uri v Cerkljanskem muzeju
in
ob 20. uri na gradu Gewerkenegg v Idriji.

Razstavo bo odprla zgodovinarka
dr. Petra Svoljšak, Zgodovinski inštitut
Milka Kosa, ZRC SAZU.

MESTNI MUZEJ IDRIJA

Družine v Cerknem se poslavljajo od mož in fantov, ki odhajajo v vojsko, 1914.

Ranjenci na feldbanu v Godoviču, 19. 10. 1916

Žene in dekleta so iz slame pletle zimska obuvala za vojake, 1916.

V letošnjem letu obeležujemo stoletnico konca prve svetovne vojne. Terjala je okoli 20 milijonov vojaških in civilnih žrtev in bila v marsičem prelomnica v sodobni človeški zgodovini.

V Mestnem muzeju Idrija smo zato leta 2015 zastavili raziskovalni projekt, katerega končna cilja sta bila postavitev občasne razstave in izdaja vsebinskega kataloga v letu 2018. Želeli smo v prvi vrsti raziskati, kako so vojno doživljali prebivalci naših krajev, kakšen je bil njihov krvni davek in kako je na tukajšnje dogajanje vplivala bližina soške fronte. Projekt je vodila direktorica Ivana Leskovec, vanj so bili vključeni vsi muzejski kustosi: Marija Terpin Mlinar, Mirjam Gnezda Bogataj, Miha Kosmač, Milojka Magajne, Anton Zelenc in zunanji sodelavec Sandro Oblak. Evidentirali in raziskali smo več kot 10.000 strani arhivskega gradiva v domačih in tujih arhivih. Sistematično smo pregledali tudi izbrane časopisne vire. Povezali smo se s številnimi informatorji, zbiralci in lastniki fotografskega in dokumentarnega gradiva ter predmetov, ki se jim iskreno zahvaljujemo za pomoč.

Od vsega začetka smo načrtovali postavitev razstave na dveh lokacijah: na gradu Gewerkenegg v Idriji in v Cerkljanskem muzeju v Cerknem. V Idriji predstavljamo življenje civilnega prebivalstva, v Cerknem pa življenje vojaštva v zaledju soške fronte. Šele z ogledom obeh delov razstave si boste lahko ustvarili celovito sliko medvojnega dogajanja na našem območju. Vsebine se ne podvajajo, z izjemo uvodne predstavitve in seznama žrtev, na katerem je 867 imen padlih, umrlih in pogrešanih vojakov iz Idrijskega in Cerkljanskega. S seznamom smo se vključili v projekt Zbiranje podatkov o vojaških žrtvah prve svetovne vojne na Slovenskem, ki ga vodi Inštitut za novejšo zgodovino.

Začetek vojne je zaznamovala splošna mobilizacija oziroma odhod fantov in mož na fronto. Civilna uprava na našem območju se je morala podrediti vojaškemu nadzoru. Življenje prebivalcev v mestu je bilo še težje kakor na podeželju. Ob vsesplošnem pomanjkanju in draginji je bila organizirana aprovizacija – preskrba z življenjskimi potrebščinami. Idrijski rudnik živega srebra je bil militariziran takoj po začetku vojne, saj je bil ključnega pomena za orožarsko industrijo centralnih sil. Idrija pa tudi drugi kraji so bili večkrat bombardirani. Še pred odprtjem soške fronte se je tudi na našem območju pričela gradnja 3. in 4. obrambne linije, kar naj bi sovražniku preprečevalo vdor v notranjost države. Z odprtjem fronte pa je Idrijsko in Cerkljansko postalo del ožjega bojnega območja in zato strateško izjemno pomembno. Prebivalstvo je vojaštvu pomagalo pri utrjevalnih delih, zanje izdelovalo oblačila in obutev ter sodelovalo v številnih nabiralnih akcijah surovin in denarja. Za vojne potrebe so bile na različne načine aktivirane tudi cerkvene in šolske ustanove. Ženske, ki so bile pred vojno v prvi vrsti matere in gospodinje, so morale prevzeti vlogo skrbnic družine. V več valovih so se na območje zatekli begunci. Stalna prisotnost in premiki množice vojaštva so povsem spremenili zunanjo podobo naših krajev. Za potrebe oskrbovanja fronte so zrasli številni začasni objekti. Tu so bili nastanjeni tudi ujetniki in ranjenci. Za vojake je bivanje v zaledju pomenilo olajšanje, vsaj za kratek čas so se umaknili s prve frontne črte in si odpočili.

Rdeča nit, ki povezuje obe lokaciji, je feldban – ozkotirna vojaška železnica za potrebe oskrbe soške fronte zgrajena v letih 1916–1917. V naših krajih je tekla od Godoviča proti Zadlogu, drugi krak od Godoviča do Straže. Nekateri odseki veljajo za izjemen gradbeni podvig.

Po koncu vojne je 29. oktobra 1918 nastala Država Slovencev, Hrvatov in Srbov. Toda nacionalna čustva prebivalstva na našem območju so bila po nekaj dnevih nasilno zadušena. Območje je zasedla italijanska vojska, ki je organizirala vojaško upravo in nad prebivalstvom takoj začela izvajati nasilje. Njen glavni cilj je bila trajna priključitev zasedenega ozemlja Italiji.

Vojna, ki je pred sto leti tako kruto posegla v življenje naših prednikov, je v individualnem in kolektivnem spominu že precej zabrisana. O njej na našem območju pričajo redki spomeniki in ostaline na terenu. Arhivski in materialni viri, ki jih predstavljamo na obeh lokacijah, naj spomnijo na prestano gorje naših prednikov. Ob aktualnih razmerah v svetu naj spodbudijo k razmisleku o ustreznem reševanju konfliktnih situacij in miru kot temeljni civilizacijski vrednoti.